

ONDREJOVI PAVLÍKOVI

Bratislava 5. júna 1945

Z Parkána došlo hlásenie, že ostrihomská cirkevná vrchnosť vydáva úradný obežník do všetkých obcí parkánskeho okresu, podľa ktorého nad školskými vecami v parkánskom okrese rozhoduje ona. Z tohto titulu kňazi parkánskeho okresu chodia do Ostrihomu pre inštrukcie. I keby ostalo školstvo cirkevné, ani v tom prípade by taká situácia nebola možná. Školskému inšpektorátu treba oznámiť, že nijaká cirkevná vrchnosť, menovite nie z Ostrihomu, nemá práva do školských vecí v parkánskom okrese hovoriť, tým skôr, že školy sú poštátnené.

2. V súvislosti s poštátnením budov treba zbierať materiál pre nariadenie o nahradení poštátnených školských budov. V Národnej rade prešiel náš návrh len pod tou podmienkou, že v dohľadnom čase (90 dní) predložíme návrh o náhradách.

3. Treba bezodkladne zostaviť komisiu, ktorá by skúmala diplomy a dokumenty, ktoré naše vysoké školy vydali či po auguste 1944 či od r. 1938/39. Vysokoškolský odbor nech podá návrh o týchto veciach.

Povereník:
L. Novomeský

PhDr. Ondrej Pavlík (nar. 1916), cez vojnu stredoškolský profesor, cez SNP tajomník sekretariátu ÚV KSS a zástupca povereníka školstva. Od februára do apríla 1945 povereník školstva v Košiciach. V Bratislave zástupca povereníka školstva a prednosta školskej sekcie (A) PŠO. Neskôr súčasne aj profesor na Pedagogickej fakulte. Vypracoval návrh na reformu školstva, pričínal sa o uzákonenie štátnej jednotnej školy. V r. 1948-50 povereník informácií a osvety, v r. 1950-51 námestník ministra školstva, 1953-55 predseda SAV, od r. 1953 akademik SAV, od r. 1957 akademik ČSAV.

Zásah školského inšpektorátu zrejme nepomohol, lebo Novomeský 6. VIII. považuje za potrebné upozorniť na situáciu územia, ktoré po viedenskej arbitráži 2. XI. 1938 pripadlo Maďarsku, Predsedníctvo SNR. Pripája obežník ostrihomskeho kapitulárneho vikára dr. Jána Drahoša, v ktorom sa Drahoš sťažuje, že čs. úradníci aj násilím prekážajú kňazom a veriacim styk s Ostrihomom, že pošta neprijíma listy písané po maďarsky a nemecky a vyhráza sa, že vyobcuje z cirkvi všetkých, čo robia isté opatrenia proti maďarským duchovným na prinavrátenom území. Povereník školstva dodáva, že cez okupáciu ostrihomska cirkevná vrchnosť pripúšťala korešpondenciu slovenských kňazov len v maďarčine a latinčine, matriky sa museli písať výlučne po maďarsky, uskutočňovala na tomto území cieľavedomú a zámernú maďarizačnú cirkevnú politiku, slovenských kňazov prekladala do čisto maďarských krajov, dávala ich pod policajný dozor, za trest ich ustanovovala na horšie fary. Na príkaz Ostrihomu bohoslužobnou rečou na prinavrátenom území zostáva maďarčina. Obežníky nariaďujú kňazom pridávať po bežných omšových modlitbách prosbu „de Magna Domina“, čiže modlitbu k Veľkej Panej, kráľovnej Uhorska. Uvádza konkrétne príklady, keď kňazi spievali s veriacimi v kostole maďarskú štátnu hymnu a modlili sa za maďarský štát. Žiada preto naliehavé a neodkladné riešenie problému. SNR by mala vyzvať Apoštolskú administratívu v Trnave a Biskupský úrad v Rožňave, aby si prostredníctvom Min. zahr. vecí v Prahe čo najskôr vyžiadali jurisdikciu od Sv. Stolice z Ríma nad územím prinavráteným k ČSR. „Je to v záujme usporiadania cirkevno-politických pomerov v dotýčajúcich diecézách, ako aj v záujme skoršej konsolidácie...“

Aby v nasledujúcich poznámkach nevznikli nedorozumenia pri zmienkach o funkciách pracovníkov Povereníctva SNR pre školstvo a osvetu (skratka PŠO), naznačme aspoň stručne organizačnú štruktúru tohto úradu. Na PŠO v spomínaných rokoch (občasné zmeny do celkového rozdelenia podstatne nezasahovali) bola: *Kancelária povereníka* (niekedy Kabinet povereníka) a patrili do nej: povereník, jeho zástupca, dvaja osobní tajomníci a pomocný personál.

Prezídium na čele s prednostom a s oddeleniami: personálnym a organizačným, legislatívnym a právnym, rozpočtovým, hospodárskym a štatistickým, odd. správy podnikov, školskej reformy, kancelárskym a kultovým.

Patril sem aj Referát pre ukrajinské školstvo s tromi oddeleniami.

Sekcia A (školstvo) na čele s prednostom a s odborními pre: ústavy predškolskej výchovy, národné školstvo, gymnáziá a učiteľské akadémie, školstvo odborného smeru, vysoké školy, sociálnu starostlivosť a kultúrne styky s inými národmi. Každý odbor mal niekoľko oddelení (personálne, pedagogické, hospodárske atď.), takisto na čele s prednostami. Niektoré oddelenia sa ešte členili na referáty.

Sekcia B (osveta a telesná výchova) na čele s prednostom a s odborními: ľudovýchovným, pre vedu, umenie a ochranu pamiatok, a odborom telovýchovným (tento odbor sa čoskoro osamostatnil na sekciu C, neskôr vytvoril samostatný úrad). Odbory sekcie B sa tiež členili na oddelenia a referáty.

Okrem toho PŠO malo účtáreň, pisáreň, výpravňu a pomocné zložky. Počet zamestnancov sa pohyboval okolo štyristo.